

LAUNER SÁMUEL
naplója

(1816-1850)

Kedves Rokonság!

Néhány napja került kezembe szépapám, Launer Sámuel naplójának gépelt átirata.

Mint az valószínűleg a legtöbbünk számára ismert, Launer Sámuel tősmester Vidovszky (I.) Ferenc feleségének Launer Idának volt az édesapja. A napló a család története szempontjából érdekes olvasmány, amely egyúttal hiteles, emberközeli képet rajzol a XIX. század világról.

A gépelt változatot, amelynek nyelvezete hűen követi az eredeti szöveget, a szerző dédunokája, nekem nagyapám, Vidovszky (II.) István készítette 1939 áprilisában. Az anyagot Vidovszky Tamás bácsi bocsátotta rendelkezésemre, és megállapodtunk, hogy digitalizálva mindannyiunk számára hozzáférhetővé teszem.

A digitális formátum összeállításával felmenőim munkájának is adózva, szeretettel ajánlom mindenekelőtt a *Vidovszky család* Launer Sámuelről származó részének, de természetesen mindenki másnak is, akit érdekel!

Budapest, 2007, áprilisában

Vidovszky (IV.) István

Launer Sámuel naplója.

Korunk feljézése.

Kedves Atyám Launer János született 1783.május 16-án.Szárma-
zott felőlőről Korponáról. Kedves Anyám született Mezőberényben, Petrits
Judit 1787 augusztus 10-én.

Én szület. Launer Sámuel 1816 eszt.ápr.17.Mezőberényben.

1822-ben németh, tóth és deák iskolába egész 1831.ápr.jártam
akkor K.Atyám Miskoltzra Kultsár Györgyhöz mint tós mesterségre négy évre
átadta.

1835 felszabadulásom után bé utaztam u.m. Baján mind keres-
kedés sokat tanultam, onnan Pestre, Budára, onnan Steier-országba Bétsbe, ot-
tan egy egész eszt. laktam, Onnan Morva országba, Cseh, Szaksonia, Porosz.
Weimar, Bavriába, Nürnbergbe ismét laktam. Onnan igen sok jeles városokon Augs-
burg, München és le Bétsbe, onnan Pestre Miskoltzra és ugy 1838 ápr.28-án sze-
rentsésen hazajöttem. Tós szerszámot többnyire magammal hoztam és mester-
ségem mellet egy kis kereskedést is nyitottam. 1838-ban juni 4-én voltam elő-
ször Pesten port. és mesterséghez valóért. k

1839. július 30-án léptem házasságra Salkovita Licskával. Szü-
letett 1818. juni 26.

1842.március 2-án született egy leánkánk Milka délutáni 9 ó-
rakkor. 1842. juli 30-án meghalt K. feleségem töb hetek betegsége után augusz-
tus 1-sőn eltemetük.

1842.szeptember 7-én meghalt K.leánom Milka reggeli 7 órakor

1842. Detz. 28-kan léptem masant hasasagra Fábri Jutkával az
esküvésünk volt B. Csabán délutáni 4 órakor.

1./Született Leánkánk Milka 1844 Janu 2-án Este fél 10 órakor.
2./Született Fiunk Károly 1845 Juli 27-kén Este fél tizen-
kétórákor.

3./Született Fiunk Pál 1848 Január 26-kán este fél 11 órakor.

4./Született Fiunk Lajos 1850 May 24-kén regeli 6 órakor.

5./Született Leánkánk Teresszia Mni 1851. Octb. 14. Este fél 6

órákor.

6./Született Fiunk Gusztáv Sámuel 1853. octó 2-kán Délutáni

3 órákor.

7./Született Leánkánk Ida 1857.márz.29-kén Esti 6 órákor.

Gyermek kori Emlékek s Éltemek Napjai.

Kedves Atyám Született Launer János 1783. Eszt. Maj. 16
kán Származott fel földről Korponáról.

Kedves Anyám Született M. Berényben Petrits Judita 1787
Aug. 10-ken.

Én Születtem Launer Sámuel 1816 Eszt. April. 17-kén M.
berényben.

1823-ban Német iskolába Hrohony Tanítóhoz 3 Eszt. járó
tam.

1827. Tóht iskolába Villym Tanító Urhoz egy évig jár-
tam.

1828. Deak iskolába Kiss, Molitonisz, és Jankovits Urak-
hoz jártam.

1831. April 24-kán K. Atyám Debrecenben el vit volt, és
otan Miskoltzi Koltzar György Urhoz mint Tós és Kereskedésre adot
volt. April 28-kán Miskoltzra szerentsésen érkeztem, köny en el fe-
lejtettem K. Sz üleimet a Testvéreimet tsudálkoztam Szép Város n
Hegyeken, amit még elyat soha nem látam, oly helyre jöttem sem gy-
rekeik nem veltak engem mindgat ugy fogadtak, mind tuladon gyerme-
köket és én mind Szüleimnek tartottam. Tós Mesterségbe igen jó ked-
vel hozá látam Gombostókat első hetekben rpóbalgadtam. Negyedik
hétre meglehetősen dolgosztam minden untalan Szüleim voltak eszem-
ben. Turi Vádsáral el küldték Ruháimat és egy igen intó levelet, hogy
viseljem magam hogy igazs legyek meg betsüljem Uraimat, meg irták
bizonyos napot mikor K. Atyám engem meglátogat az idő elmarad ké-
sőbbre két hátre, etszer látam épen Gombostó készetés mellett, hogy
Petris Bátyám jön én nagy örömel felugrok, kérdem hol van Atyám,
anyit mondott, menjék kint van, láttam Anyámat Kotsin fektébe felöl-
tözve, amint Anyám engem meglátott, nagy Rivason fakadt, én is vele,
kérdem rivás közt, hol K. Atyám. Alig tudott megszólalni, hogy a te A-
tyád Junius 11-én megk Halt. Junius 28-kán Miskoltzról hazasietek
mert halatszot Kolerának hire, Koltzárral megegyezett K. Anyám 4 évi
Inaskodnom Ruházattal s más Költséggel 100 váltó fori érettem fi-
zetni alig egy napot mulatak haza sietek épen utolsók voltak Tiszán
által menni utánok bé Szártak és senkit egész Nagy Kolera időn ál-
tal nem eresztotek, julius Hónapban ugy haltak Miskoltzon naponkint
150-160, haltak meg 200-zanként. Rakták Koporsó nélkül gödörbe min-
d n énekítés nélkül, Auguszt. 10-kán az én Asszonom is meg Halt de hogy
továb betegeskedet nagy nehezen meg engedték Koporsóba kevés ének-
lés melet külön el temetni. Octób. 20kán levelet kaptam hazáról m
hogy mindon esetre haza menyek. 24-kén haza mentem de tsak ugy
Miskoltzról el mentem hogy vissza jövök, othun K. Anyám mesterségre
akart adni de Rokonok nem engedték, nekem sem volt kedvem, nagy öröm-
mel vissza mentem Koltzárhoz.

Inaságomat leg nagyobb örömmel igyekeztem tölteni, reám volt az egész gazdasága bizva. magányos ember volt, ha valahova vásárra ment. Különben Debrecenben 2 hetet mulatott én vittem egész háza gazdaságát.

Én kiadtam minden napi konyhaféléket, ha legéneknek valamire szüksége én adtam mindeneket Uramnak írásba adta bé még minden napi mi volt ebédünk, feljegyeztem minden napi árulást, Szerdai és Szombati heti vásáron árulást. Avasi Péntzénket minden másodnap Hordókat, Borokat megnéztem, ha Abrin s lepatant, Bognárt felhitam Urammal Nyári időben gyakran kimentem fürdőbe Tapoltzára igen hires meleg fürdője van, hogy ha időm volt Vasárnaponkint hol egy hegyen hol másikon mulatam. Gyakran kiküldöt szőlőhegyre magyarkai hegyen volt szőlők, ottan szedtem igen sok eperfákat igen sok szép Gyümölcsünk volt, Szilvásban lent leg szob forások voltak, Szüretünk többnyire hideg időkben volt, nagy örömrünk volt kukorica tisztítás kor avagy Aratáskor, Buzacséplőknek sokszor vittem Pálinkát vagy Bort.

Levelet gyakran kaptam Hazunról és mindekor holmi gyermeki nyalánkságokat. Nyári időben Gyümölcsöt küldtek, Téli időben egyebet, olyan hamar eltelt 4 évi Inaságom melyet magam nem is reméltem volna, láta Uram hogy közelgek felszabadulásom Ideje, kén-telen volt megházasodni.

1835-ben Márc. 23-kán nagy örömmel fel szabadultam, azonal szabadnak éreztem magamat, Vándorlás Inasakoromban mindig eszemben volt, mihelyt Legén letem azt gondoltam nálamnál nagyobb Ur nem lehet, leg idüseb legénekkel Bruderschaftot itam, egyebet nem halottam tőlük csak külső Városekrol beszélni, hogy milyen szép Városokat lehet Külső Országokban látni Német nótákra tanítottak, sokszor oly kedvet csináltak, alig tudtam magam megtartani. Május 4-kén Uramnak lemondtam, hogy én Vándorolni sze retnék, Különösen K. Anyámat s Testvéreimet Rekonaimat meglátni szeretném. Május 5-kén igen nagy Rivással elbúcsuztam kedves volt jó Helyemről, meg sok jó barátaimtól, vettem magamnak egy Pintlit, Bópakoltam holmi Ruháimat elindultam egy próbált Tős Legénel Debrecen felő, egyenes utat azért nem mentem tovább akartam gyalogolná, de első éccakán nagyon rossz volt, kaptam egy üres paraszt Kotsit, Kotsijára felvet de Tiszán általnál szél és nagy eső miatt által nem mehetünk egész éjel hol kotsin hol kotsi alatt össze huzódva nyári ruhátskában üldögéltem, reggel által mentünk az ő falujába bé vit ottan jó meleg Istálója volt egy kotsit felmelegedtem, Május 6-án Debrecenre érkeztem, ottan mulattam, kipihentem magamat, onnan elmentem Nagyváradra, onnan Sarkadnak Doboznak. 14-kén nagy örömmel haza érkeztem pintli hátamon úgy léptem bé, alig számertek meg. Még Anyám nehezebben Zuzka Testvérem hamarab. Nagy örömben nem tudtunk mit csinálni, elmentem vándorlósan Nagy Anyámhoz, ottan is volt öröm, két hetet otthon mulattam, jó alkalmatosságot kaptam az Öreg Varságh tal a Dunára ment Rokákér engemet is el vitt magával, még Miskoltson hallottam, hogy Baján igen Jeles Tős Mester, amelynek nagy Kereskedése van, lakik.

Junius 4-kén szerentsésen Bajára érkeztünk, ottan igen nagy szükség volt Legénre egy igen szép Nürnbergi Kereskedésbe Hermszordfnénál helyet kaptam Többnyire Rátzok voltak, ratz nyelvet hamar felfogtam, jártuk a sok Butukat, majd minden héten Vásárra kelet menem, egy inasal igen sok volt otan is rám bizva, Szamborba, Szabadkára, Gyulára és a t. Vásárokat eljártam, otthon is igen sok dolgunk volt, meg untam volt Vásárokat járni, Kéntelen voltam ottan hagyni, nehezen is vártam menél hamarab Pestet láthassak. 1836 Február 28-kán Bajáról elmentem Mart 10-kén szerentsésen Pestre érkeztem volt nagy öröm még inas koromban is ohajtottam menél hamarab csak Pestet látni, volt is Bámulás, Fritser Tós Mesternél 6 hétig dolgoztam nem a Műhely kedvéért, hanem Város kedvéért maradtam.

Ápril 11-kén Budán átmentem Ádám Tós Mesternél 8 hétig dolgoztam az 15-8 Mayast Sváb Hegyen igen jól mulatam, jól megnéztem Pest és Budát avál teváb Juni 5-kén Budáról Fejér vár felé Veszprémbe Batonai nagy Erdőn keresztül Pápába Stajer Országba Friczenfeldbe, Neukirchen, Graz, Bruch, Löwn, Wienerneustadt és ugy Bétsbe szerentsésen de igen elfáradtan érkeztem Juni 28-kán mindig nagyobbak voltak tudálkozásim igen nagy szerentsémnek tartotam, hogy én Béts Városában lehetek. Volt is nagy örömöm, de még nagyobb lett volna, hogy ha több pénzem lett volna. Ugyki kötöttem megamat, az utolsó egy pár garasomat egy ebédre pénteki napon elkötöttem, már egyéb nem volt elő veni, mint egy Atyántól marad Seb Óra, azt akartam Botsaitani, de nagyon sajnáltam, ~~XXXXXXXX~~ Szokás szerint minden Városban meg van a rend Óreg Legén, minden vándorlónak köteles munkát keresni otan és megtörtént Rüttel nevű Alt Gesele bejön Herbergre, vannak é uj érkeszet Legének, én magam volt aki azon nap érkezet, valami 30 Legének közt, akik munka után várakoztak, el végzi kötelességét, visszajön én akor is elgondolkodva ültem, buaultam mitévő leszek ha munkát nem kapok, mere forduljak, etszer bé lép Altgesele, kérni hol van magyar, én eszt a szót halom hozám jön, Huj Nadler s a többi mindjár öröm szavakkal, hogy a legelső Műhelybe Jósef Strumbnál Sz. Ulrich Pelikán Utszába no 26. Munkát kaptam többi Legének ezt meghaloták, akik 3-4 hét óta Munka után várakoztak meg előztek, azonnal el mentek Sturzhoz de mégis oly szerentsés voltam, hogy ő épen csak Magyarat akart Műhelyébe. Amint én el mentem magam bé mutatni, nagyörömel fogadtak, igen örült, hogy én Koltárnál tanultam, akivel ő sok ideig együtt dolgozott Legén korban, utána levő hétfő regel mondta, hogy munkába jöhetek. Vasárnap mind a Sturz Legének Herbergre jötek engem traktálni és több helyekre vezetni volt ki értem költöt volt Herber Kek Kereditem Hétfőn regel küldenek Legének Herbergre Pintlimér, inast oda ~~XXXXXXXX~~ vezet Pintlimet egyenesen felviszi Negyedik Emeletre, Padlásra megmutata egy kis hosszú ládába hova tegyem ruhámat, megmutata az Ágyam, ottan felöltöztem Munka beli Ruhámat s Kötömet felkötöttem, le még a nagy Szerő Műhelybe még az Udvarba is halottam minden főle ~~XXXXXXXX~~ kopogásokat, be lépök a Műhelybe 12 Legének és 8 inasok közt

egyik tsaroknál Drót hasasnál közszórlésnél Drófé vagdalásnál, nagy
préselésnél Gombos Tó tsinálásnál vésőfok lukasztásnál, Hózentrág-
li drótfonásnál és a t. Most már engem hova tessik, mit adnak elém-
be, bé jön egyszer Stranz Ur bé hoz egy tsomó Gombos Tóhoz felvag-
dalt drótokat és egy Gombos Tó Mustrát a hozzávalót megmutata avval
otthagyt, kedvem szerént elnichtoltam magamnak, hozzá látam többiek-
kel kopogtatni, délbe tisztán megmosni bé egy nagy Asztal körül
én voltam az utolsó, mikor én rám került a leves szedése az első már
akor meg is ete, oly forón aták ugyantsak egy nehányszor megforáz-
tam nyelvemet. Kosztom igen jó volt, minden reggel lágy félcipót dél-
re jó ebéd, délután uzsonára egy negyed cipó este jó Vatsora, igye-
keztem ugyantsak első két Hétben, hogy Urannak megtetszek, bé jön
két heti számadás idő, féltem, hogy már Cédulám kézen van, még étza
kánként is imádkoztam, hogy tsak meg maradhasak, kezdünk számolni,
ki olvas 8 váltó Fori előtem, akkor igen sok pénz volt, kérdezi, hogy
meg vagyok elégedve munkahelyével, én igen, ő is meg van, nagyon rám
parancsolta, hogy viseljem magamat, igyekező legyek, mindent fogadtam,
teljesítem is, kiléptekor egy Ember Boldogabnak nem képzelheti
magát, amint én voltam, mert már Pénzem is volt akkor. Nagy öröme-
keztem meg nagy Béts Városát ami tsak nevezetes találni való minden
Vasárnapokon más-más helyre mentem, Színházakat oora jártam, Józef
stati, Burg, Kernator, Vieden Leopoldstat nári Színházakat, Lavaglásokat,
Éneklőket, Hárfástákat herbergen sokszor jó mulatságot tsaptunk, da-
náltunk Német Kótákat. Külső Országi Legénektől tudakozódtam hol
és mere vannak szép Városok, én meg nekik beszéltek, amit ők nem lá-
tak, mindig tsak legnevezetesekekről volt kedvem halani, mindig tsak
azon igyekeztem minél többet össze spórolni pénzt és szép Ruhákat,
akor fogok én utazni akkor lesz mindenki előtt Betsületem, először is
azon voltam Szép Ruhát magamnak szerezeni, mert amim volt mind olyan
tsakély nem Bétsbe való, alig egy néhány Hónapot dolgoztam, szets-
kémét öszvetartotam egész Talptól Fejig fel Ruháztam magamat egy
setét kék fain Posztó divatos Róker attam 55 vf, egy kávészinü p
posztó nadrág 18 váltófori, egy pár tsizmáér 12 váltófori, kockás,
zöldes, veres melénér 10 váltófori, egy magos Kalapért 10 vf. mikor
felöltöztem és ez egyszerre történt, azt hitem, ahol mentem mindegyik
utánam nőzet. El is mentem a nagy Tükros Ganga, hogy lássak magamat
milyen Bétsi Gavalér vagyok délre Vasárnapon az ebédnél meglát U-
ram, ez még legtöbbet ért, mien nagyon megdicsért, hogy milyen hamar
szépen fel Ruháztam magamat, akkor mindjárt legelső Legének xaxian
velem barátmoztak de azelőtt nem igen, én meg nem jártam utánok, nem
sokat gondoltam tsak én sokat kereskehesek esténként többnyire Szin-
házba mentem vatsora helyet. Mikor Színházból kijöttem vetem magamnak
egy pár Barna Semlét két groszon, egy Presbur er Virelit az az uton
mig hazamentem megetem, nem látot senki, nagy Stutzel létemre hogy
vatsorálok, reggel legegéségebb voltam, többiek többnyire maródok, fe-

jek fájr, nyomrok fájt, Pénzek után busultak, el Kártázkodtak egész regelig lumpiroztak, én meg legfriseb vel am korán regel Kenyérhez mikor joban birtam magamat, mindig hol vaját, vagy turót, vagy szalonát avagy nyári időben gyümölcstöt hozattam többiek némelyek tsak keneret, mert nem volt min, Vasárnapon napon Templomba mindig elmentem, onan Királyi Kápolnába, téli időben meg is melegeitem, ot látam az egész Királyi Udvar, nyári időben korán regel hol Schönbrunba, Hernosba, mindenütt szob mulatóhely ekre akatam, Lerchenfeldbe legotó sóban laktam, különösen Peretzánél sört itam igen jót lehetet kapni nyári időben, szabadon fák alatt megnéztem Múzeumokat, minden régiségeket, szép Királyi kriptákat, amik a tsak látni való volt Bétsbe, Levelet gyakran haza irtam, mindig sok újságról és nevezetesekről tele firkáltam leveletem, onan hazáról is gyakran kaptam levelet, etszer ugyancsak hozzá látak hogy minestre haza jöjek, bizonyos napot is megírtak, mikor lesznek Peste éretem, amint levelet elolvastam, elő Vasárnap naxUramnak leköszöntem, kérdezte miért, előbeszéltem, mi a szándékom, mily nagyon minden levélben haza hívnak, de nekem adig kedvem mintsen, míg én külső országok jeles Városait meg nem látogatam, ő általa nyertem utazási jó tanácsot, ő előadta az egész utazást, ő adott tanácsot, hogyan leg könyebben kimehetek először is minde Ország Követhez el mentem, Bavárosi, Szászországi Porosz Ország, Hannoverai és Magyar Királyi Konzuláriba, mikor ez pind megtörtént tsines Vándorló könnyű Ruháimat Pintlimben bépkoltam 20 darab 2 forintos talérokot meg vagy 10 pf. hatosokat utra vittem, Staup avagy Porinet magamra vetem, derekamra széles szijat, az oldalamra egy Schnaps üveget, kapk kalapomat viaszkosvá vázonal bé húzatva ugy indultam és otan hagytam igen jó Uramat a Műhelyemet 1837 juni 1-én elbúcsúztam jó barátaimtól, vetem utamat Stokorau felé, Chneum, Budvitz, Igláu, Dietzbrot, Csaszlan, Kolin Reinischbrod, Morva Országba keresztü, Cseh Országba, Prágába igen jeles szép híres városokat. Szép Cseh Orzági Nagy Hegyeket Prága Városba mindenféle régiségeket megnéztem, igen híres hidat tele Szentekkel, Nepumok, nagy Dom Templomek, Nepumoknak koporseját, benne az ő teste 36 mázsa eszüstöt mondanak rajta, Régi Várat Morva folyó vizit, két napot otan mulatam, pihenit nem sokat pihentem, mert mindig szaladgáltam.

Julius 5-én Prágából elintultam, Veldrus, Le-itaezitz Teplitzre jöttem, fürdői vannak, ottan mulatam egy párnapot, igen jó két Bavarsi sörfőző Legénekkel, majd egész Bétsből utaztam együt mulatunk, számtalan sok Urak voltak otan, akkor otan volt Porosz Király és Hannoverai, igen sok szép mulató kertei vannak, etszer jön egy Drezdai Fiaker, kérdezősködni ki mene Drezdába, én voltam egyedül, ki Drezdába fiakeren mehetet, mert pénzem volt, Korán regel Kelner felköltöt, felültem Fiakere, nagy urasan nyargalva egész Szakszónia határáig, nékem otan kelet maradni, Ruháimat a magamat megvizsgáltatni, amint ez megtörtént épen melete egyigen jeles régi

háborúnak Emlékét lehetet látni Heléndorfhoz közel, amely 1813 évb. Aug. 30-án Nagyszerű Háboru volt, magok a Királyok Frantz, Orosz Auszt. Királyok téteték Nagy Emlék Oszlopokat, meszeről torony nagyságuak láthatók fekete kőből vanak ki faragva, jeles Felirásai val Németül Nyelven.

Die Gefalenen Helden dankbar für König und Vaterland sie ruhen in Frieden, Celm den 30-t, Aug. 1813. Den Feinde furchtbar den sein treuer dass Österreichischen, her einen seine Mührer auf den Felde sein rumes Arbese.

17-ten Sept. 1813. für Vaterland und seinem Freunden Grof Colorado Marsfeld Generalfeldmarschal Meister gestorben

13-ten Juli 1822.

Ezeket minden elolvastam, megnézegetem, igen nagy Hegyek közt volt szép egyenlő tájon, mikor minden Ruhám és magam meg voltam vizsgálva, 5 darab Tallért kelet mutatni, mert a nélkül be nem eresztenek, ki jön velem egy Ország Tisztviselő, kinyitotta a nagyszerű kaput, béereszt, első lépéskor hálát atam az Urnak, hogy szeretsáson külső Országba jöhetem, az én Fiakerem engem Heléndorfba, Szakszoníába bé várt, frustókölttem Szakszoníai módon vaját kenyérel, sört, fizetni akarok, otan már egészen más pénzt látni, réz pénzt el nem veszik, de huszasainkat, igen csupa apró Pohenicheget atak vissza, azt legjobban resteltem, hogy minden Országban más pénzt kelet ösmernem, mikor Fiakeremel jól laktunk nagy sebeséggel bé nagy ropant Városba Drezdába, még Kapunál sem száltam le cédula meg könyvem bé adásáér, hanem Polícai hozám jöt által atam könyvemot, Fiakerem tuta hol van, Tös Herberger, egyenesen odáig vittek, otan ismét nagy Ur voltam, a Kelnér Pintlímet bé vite, épen va sárnap napon délután volt, már akor otan volt sok Tös Legónok egyenesen szokás szerint asztelhoz ültem. Egyszer mikor jönnek egyenként hozám, miféle Landman lehet aki még Fiakerem jön meszeről Herbergre, kérdik szokás szerént sváb fiuk, ein Latzman ein Ungarn, otan Magyar nevet rátkán halani, ésigen nagyra betsülik a tovább folytatuk beszédünket, mindnyájukal kezét fogtam, mindnyájan hozám hötök, mámanap oly barátságba léettünk, mintha Isten tudja hányszor látuk volna egymást, volt eni, ini, ameni tsak kedvem volt, ki vezetek mulató helyekre, ösze vissza jártuk este ismét Herbergre, otan ismét traktáltak, mánap kaptam oédulán feljegyzet Tös mestereknek lakását meglátogatam őket, mindegyik adot szokás szerint utravalót. Kereskedő Tösök igen sokan vanak, azok legjobban viselték magukat legjob Schenkot atak, megnézték Drazda városában igen jeles régiségeket, színházakat, ropant nagy Templomokat, Szakszoníai királyi palotáját, Királyt is, Nagy Elva folyóá vizit is, amelyen tengeri hejók láthatók voltak, igen sok nagy hajói voltak akor is, Európában igen híres és erős híria hid végén régi Fridrich Király Lovon rézből kiöntve áll. Megnézttem minden régiségeket, 3 napot otan mulatam

elintuáram Juli 10-én Meisenbe egész Európába leghiresebb Porcelán Fabrikája van, van egy kis Hegyen szőlőkertje is, egész Cseh-Morva Szakszonniába sehhol szőlőhegyet nem látam csak Meisenbe, de borrt nem legjobbat terem, de azért csak megiszuk, nagyszerű Porcelán Fabrikáját megnéztem, örömet mutogatnak külső Országoknak legfőbb akkor hol mikor montam Ungárra vagyok, emlékül vetem egy porcelán pipát onan mentem szép Országutakon legszebb gyümölcsfák kiültetve, körtek almák, akár hol vándorolnak, szabad kedve szerint enni meg rázni nem szabad csak amit a földön talál, de találtunk módot, leültünk valami szép gyümölcsfa alá, egyik avagy másik lábával meglökte, hulltak a sok gyümölcsök néha voltunk egy kompániában 20 vándorlók, de az rossz vándorlót ottan nem látni, olyant mindjárt vissza utasítanak, mikor be mentünk a Városba, ámulva be és kimentünk de akkor mindig legkisebb stációkat mentem mikor többen voltunk, Meisenből Lomatzba, Rissa, Wurtzenbe ~~xxxxxx~~ Vas Uton, amelynek még Bétsben hírt halltam, hogy van egy Ország, amelybe gőz Kocsik járnak, Magához is huzta, mikor haza jöttem volt öröm meg csodálkozás úgy éreztem, mintha más világon lettem volna, Julius 23-kán d.u. 5 órakor szerencsésen Leipchba egy igen nagy nagyszerű és híres városba szerencsésen jöttem, meszerül Leipcigi tornyokat, minden tornyon lobogók látszókat, híres városba nagy kedvem lettem volna munkába maradni, de nem kaptam helyet, sok szaladgálás után jól esett volna egy kis pihenés, egy pár napot ott mulattam, meg néztem szép régiségeket, épen akkor Gőz világítási töveket is lástak, megnéztem Leipch melleti 1815-ben a nagyszerű Háboru helyét, igen sok szép Balék Csizlopok vannak letéve, Napoleon idejéből, Julius 25-kén Leipchból indultam Porosz Ország felé, egyóra járás Leipchhoz haltam, hogy Porosz ország határja van, mentem egy jó órát, sehhol sem láttam semit, Porosz Ország földén dolgoztak verekeskedős Leánok, azt gondoltam, hogy Országőrök, még egyszer kérdtem mesze van-e a határ, azt monták, hogy már Porosz országba vagyok, az első szép kis városba értem épen szombaton este Schkeiditzba először is Tűz Mesterül tudakozódtam. Volt egy akihez Pintlimmel együtt a botjába mentem, megmondtam szokás szerint, Gott Segnes gas Hantwerk ein fremden Kndl., . stb. Nagy örömmel munkát ajánlott, nekem épen erre volt szükségem, mert jó idő óta fáradni és meguni kezdtem az utazást, másnap vasárnap következett, még azon nap felvezetett szobát adott, Vasárnap reggel hívnak kávéra, melynek még Bétsbe halltam hírt. az asztalon áll egy nagy Kantsó, töltenek maguknak egy Finzsába és egy boros nagyságu cukrokat ~~xxxxxx~~ aájukba teték, amit tőlük látam, utánostam őket, töltek én is Finzsába keserűn megiszom, akkor Ritter Ur egy kis cukorkát Finzsám melé tette, de kevés hiza volt, hogy kávé gyomromból vissza nem sőtált, de a val a kevés cukoral egy kicsit lecsilapítottam, egy Finzsánál többet nem tudtam megini, oly ritkán főzték, hogy finzsának fenekét meglátni, igen hasonlít meleg vízhez, rosszul kezdődött, gondoltam, majd a vasá napi ebéddel ki lesz pótolva. Délre hívnak eni, Asztalhoz ülök, nagyon kiszerű táma

nérka volt és a tánéron mindenkinek egy palatsinta formájú lepénk e
megsítve és az asztalon egy nagy tál uborkasaláta, kínáltak de én
tanulni akartam, látom többiktől kis lepén t felvagdalták, vilával
lepénből egy keveset uborkasalátát utána, gondoltam mi lesz ebből e-
leje é az ebédnek, megetem a lepént, uborkát is, kenér sehol, ülök be
szélgetünk nézem a konyha felé, de aszony nem mozdul, ül az asztal
nál, nem tudtam elég okos leni, feltetem magamban már teak felálok,
majd azt mondansk, üljek, fel ak rok, Vinte, Vohl Speiz am felelnék
Gleichfals, no szépen vagyunk felmék szobámba, pintlim még be volt
pakolva, könyv még nálam volt, gondolkodtam mi tévő legyek, Isten ne
ki teak megpróbálom tovább is, hogy fog meni, legaláb joban fogok i
tudni Porosz Ország élelemről szokásokról beszélni, Gondoltam egy
pár hét nem a világm ottötötöm. Hétfőn felkel k, egész hátul az udv
varban volt egy magános épület, egyedül magam aludtam egy kis szo-
bátkában, ahol egy szögkésztőnek, /Nagelschmidtnek/ Műhelye volt.
Le mentem Műhelybe, tudtam fröstököm miből fog állni, fekete kávéból,
be is hoztak egy nagy kantsó fekete kávé, ittem én azt nagy kinn...al
gondoltam hozzá kell természetesen ahhoz is szokni, fél 9 órakor
egy tánérkán hoznak egy fél megsóva kis csemlét, délre krumpli
vajjal, délután 2 órakor ismét fekete kávé, este krumpli szárazon
néha vajjal, néha keneret is ettünk, mikor egy kenyeret vett, még az
tartott, addig ettünk, mikor elfogyott, egyideig megint a nélkül
voltunk, Vasárnaponkint marhamust is ettünk, de azt is hogy főzték
többnyire rizekásával, egyszerre feltették hússal együtt tűzre,
hús keményen maradt, rizekása szétfőve, ahhoz a szegény koszthoz las-
senként hozzá is szoktam, többnyire azért vasárnaponként közel
voltem azért Leipzighoz, oda gyakran elszéltálgatam Schkeiditától
Leipzigig igen szép mulató kertek voltak, heti bérem a teakély volt
17 garas poroszi, a mi pénzünk szerint 48 garas váltó, poroszország-
nak is vannak öröm napjai, különösen meggyesedékor. Minden kisebb
nagyobb városnak meggyfamulató kertjei, amikor meggy érni kezd
egy két hétig jönnek szomszéd városokról Sátorokkal mindenféle á-
ruló, igen sok mulató épületek vannak, Színházak, bálak, tűzijátékok,
ujságokba kiírják mikor mely helyen lesz, a Színészők többnyire
nyári szabad égalatt Meggyfák közt Arénában játszanak, kimondhatat
lan nagy kedvel tölték, s mulatnak az én Urannak is igen szép.
Portzellan nagyszerő börtje volt, nagy Sátorral voltunk miné is kint
utánuk nagy ünep, Augustus 1-sőn Király születése napja azt is
nagy pompával üneplik, utána jön minden esztendőben Ország szerte
Katona Gyakorlatok, mert ott minden ember katona, rendes Katona
teak 3 évig, még jól betanul, de azon tul minden esztendőben egykét
hétig tart a g. akorlat. Egész Városban akor nem dolgoznak, minden-
kinnek van rendes ruhája, fegyvere, lovasnak lova, mindenek mindenker
mint egy katonának, tiertán kell lenni, és minden ~~szomszédos~~
órában készen, ha háboruba kell menni, ott kell hagyni feleségét,
gyermekait, minden.

Boldogul élnék tsekély fizetésük van, szabadok, csak hogy ki külső Országba csak jó alap melet mehetnek, de többnyire szöknek is. Minden jó lett volna Schkeiditzbe csak mikor enni kelet, akkor mindenkör Magyarországon eszenbe jött, sokszor sóhajtoztam, milyen jó volna egy darabka kolbász, egy darabka jó puha kenyérral, demindig avval biztattam magamat, hogy annál inkább meg fogom hazámat betáplálni nem árt, ha rosszul is megy. Egyszer látom szombati napon, hogy hoz az én Ritterné asszonyom egy kaskába zöld borsót, volt örömöm, hogy legalább egy jó ebédem lesz míg ott leszek, nagy kedvet kaptam déloghoz, másnap templom után hazajöttem délre, hinak bé enni, be mék szobájukba, amint beléptem, mindjárt éreztem a borsónak nyers szagát leülök az asztalhoz, kínálnak, hogy egyek, de megint úgy voltam, hogy mint multkor, nem tudtam, hogy kel enni, mert azon módon amint a piacról hazahozta úgy betette fazékba, levét átszűrte, azon módon táliba tette az asztalra, ők ugyan megmutaták, hogy kell enni egy kis tányérkájukra szednek kézzel borsót, havelynek a szárát, megfogták, szájába tették, kihuzata, az egy néhány szem bent maradt, azt megette, és a hajat tányérja mellé tette, én ezt utánoztam, de én bizony rosszul tsináltam, nem szóltam semmit, delállottam az asztaltól, kenyér nem volt, hogy avval gyomromat egy kicsit meg teltem volna vendégfogadóba majd az egész heti bérem egy kis sonkára felment. A sunkát Ungarischen Heringnek hívják, másnap délre ismét hívnek bé látam mi van az asztalon, a tegnap felmaradt volt zöldborsó hidegen, no akkor tovább nem tűrhetem, az egész 8 heti kosztot szemőkre hán tam, soha egy szót nem szóltam semmiért, de már ezt el nem tűrhetem, ezonnal leköszöntem munkáért de cédulát kértem, ő nagyon nohezen bocsátott el, ők nekem az egészet el beszélték, hogy ők úgy hozzá vannak szokva, hogy ha ők úgy élnék, mint Magyar Országról hallják akkor az egész vagyonuk kevés ideig tartana, ők hozzá vannak szokva, Ritter maga velem bé ment Leipzigba s engem jól tartott étellel, sőt még Magyar borral is. Szeptember 12-kén Schkeiditz Ritter Uram tól elutaztam, azt sokkal könnyebben hagytam, mint Bétsi helyomet. Utra adott Butter Brótchent, melyet igen uralkodik, akár hova mennek, azt viszik magukkal, kényeret igen végonyen szelik, az egyik oldalát vékonyan vajel megkenik, két fele vágják s vajes oldallal összeszeteszik az papirosba s úgy viszik. Sckeiditzből voltam vásárokon is, Horburgba 8-kán egy pár utazó tsizmát jó vastag talput egy d. talléron vetem, talpa erős, talp szöggel ki volt verve, igen erős utazó, tsizmának kell lenni, mert az utak mind kavicsal ki vannak rakva. Elindulva Halleba szeptember 12-kén, igen jó ösmerősökre két testvár Pándyékra akadtam, akiknek testvérbátyjuk Miskoltzon Gittler sok esztendők óta lakik. Nagy örömök volt, épen vásár volt, meg néztem a nagyszerő Porosz Országi vásárt, megmutogattak nagyszerő Akadémiát, melyegész Európában nevezetes. El vezettek szép templomokba, egy igen nagyszerő iskolájuk is van, amely egy jeles Tanító által alapitodott meg, ő maga iskola udvarán fejjér Márván kőből

két kis gyermek tanulóval ki van faragva. Először csak két tanuló-
nak tanítója volt, minden fizetgetésért könyvekre és egy mostani
nagyszerű iskolának alapítója volt, elvezettek Bibliotékba, Bibliá-
kat ott nyomtatnak, azelőtt sehol sem nyomtatták csak Hallében.
Majd egy hetet ott mulattam, mindenféle nevezetésegeket megnéztem,
jól tartottak, utra valóit is adtak, Dutter Brothent, de ő náluk jobb
kávával ettem. Mikor meg akarnak valakit tisztelni, fejér kávét ad-
nak, ahhoz semlét vajjal, onnan elutaztam, Messenburgba. Ott is egy
régiséget láttam, régi evang. templomokat, egybe Márthon tulajdon ko-
ponyája látható, akár mely nagy városokba jöttem, mindenütt csak
evangelikusokat, roppant nagy templomokat lehetett látni, és mind
régí szerint mint Márthon Luther idejében voltak tele szentekkel
azon feketén. Onnan elindultam Messenfeldbe, Hamburg, Ekacperg, Weim-
mar kis Hercegség, igen szép kis Város, sokszor egy nap elmentem
két-három Hercegségen keresztül és minden Hercegségnek van külön
pénze, de azt Porosz Szász és Baváriába mindent elvezetik. Onnan
mentem Erfurtba, szintén nagyszerű város. Stadt Ilm Ilminau, Schessin-
gen, Niblung, Massen, Coburg, ott is igen sok régiséget lehet látni
mostanáig is meg van, ahol Martin Luther bibliát átfordította, azon
módon szobája, ahol a tentatartót falba hajintotta, meglátni helyét
képzelődésbe hogy fogni akarják, mert ottan szintén el volt dugva,
onnan Kaltenburgba ez Baváriában van, Bamberg, Nürtheim, Erlang, Nürn-
berg, szeptember 22-kén szép Nürnberg roppant régi városba, minden
szép városba érkezéskor a sok gyaloglástól elmult a fájdalmam.
Híres városok, mintha magukhoz húztak volna oly nagy kedvel utaztam
Mikor csak messziről láthattam, roppant nagy és sok tornyokat már
akkor pihenni nem tudtam volna, sőt ha birtam volna, szaladtam vol-
na. Bementem Herbergbe azonnal mint beléptem, mindjárt herberger Va-
ter igen nagyon vigasztalt, hogy lesz munkám elég. Én még Bétsbe Nürn-
berg Város híres hírét hal tam és kívántam az egész utazásomban
csak ott munkát kaphassak. Meg is mondta Herberger Vater hogy kü-
lönösen egy van, skinék Legénre van szüksége, Friedrich August Schwigl
Lakik, Entchen utzában. Nagy örömmel virsolistem, söröstem úgy el-
mentem, nagy örömmel fogadtak és munkát adott. Nürnberg Városa igen
híres egész Európában mindenféle Mester emberekre nézve. Nürenbe-
gi mester embereket lehet alkalmaztatni angolokhoz még mostanáig
is. A régi renchez tartják magukat. Ott több mesternek nem szabad
lenni, mint több száz évek előtt voltak. Egy Legénnek 10-12 évig
kell Nürnbergbe dolgozni, míg ő rá sor ér, ha elhalnak, annak helyé-
be, egész Európában vén asszonyoknak nincs olyan nagy betség, mint
Nürnbergben, mert ha akár milyen fiatal öregasszonyt elvesz, azon-
nal mester és lakosnak beveszik, épen én is olyan műhelybe talál-
tam jönni, mesterem alig volt 28 éves, az asszony 50 esztendőn felül
volt. Láttam is ott eleget, mesterem én nékem az egész életét elbe-
szélte, hogy jutott oda, hogy tsábitotta, az asszonynak igen szép
birtoka volt. Volt igen szép nagy emeletes háza, igen drága ezüst
nemű, drága ~~sz~~Trükjei, mesterségben igen sok fekdűt, mesterem töb-

elbeszélte, hogy ő el tserélne a legszegényebbel, mert az asszonynak igen Nyelve volt, de egynehányszor úgy csak megmutatta neสเตอร์em, hogy ki az ur a háznál. Ugyancsak kenegette egynehányszor a hátát. Ungar kommen zu hilfen! de én mintha nem is hallottam volna, mert tudtam, hogy olykor nem jókolyen vendégségbe be keveredni, tré fából én is kaptam volna. Az igaz, volt Urannak egy titkos hely, ahova eljárt néha, engem is elvitt magával egy igen betsületes házhoz, egy órás leánához, megmondta, hogy ha az öreg nője meg találna halni, még lesz másik felesége, avval mindig biztatta magát, csak nem fog mindig élni, de azt is az asszony megtudta, hogy hova jár férje, az asszonynak volt egy igen kedves fele te kutyája, világért nem engedte volna földön halni, mindig párnán étszakára Mühelyünkbe tette mink, többször ablakon kivetettük, iszonyuan tudott ezért haragudni akár mit evett, mindenből adott kis kutyájának, egyszer kis kutyáva 1 ment piacra és épen órás felő találta menit, kis kutyának az anyja kint állott és vele kezdett játszani. Ezt az asszony meglátta és iszonyu nagy dühbe jött, hogy férje a kis kutyát órástól kapta, aminnal amint hazajött, kis kutyát szobájába nem eresztette be, szolgáját sinterhez küldte, kis kutyát agyonütötte. Az Uram mindjárt mondotta mihelyben, rossz mulatság lesz abból, de bejön a mihelybe és ott kezd pörelni, de az Uram danult füttyült legjobban, de csak olyan danulás volt, az asszonyt annál inkább haragította, tovább az Uram nem tudott hallgatni, eleget fenyegette, hogy megmutatja, ki az Ur az háznál, de egyszer ugyan csak meg is mutatta, kivette a konyhába, előttem nem akarta, ott iszonyuan megverte. Ha az Uram valahova ment este, az asszony majd mindenkor találta valamit, amit utána vitte, vagy kulcsot, avagy kendőt, pipát stb. de azért az Uram majd minden este elment mulatni.

Nürnbergben igen szép nevezetésegeket lehet látni. Roppant szép nagy templomokat lehet látni. Mart. Luth. idejéből valókat belől és kívől azon módon vannak mind régen voltak, egykolosszus templomon most is meg van két nagy torony közt Krisztus Urunk egész ember nagyságban résből öntve és meg volt aranyozva, de Napoleon időben, 1816-ban feketére befestették, hogy észre ne vegye mert ahol valami ágyukhoz avagy pénzérméket talált, mindent elvitt magával, azért mai napig is, ha Nürnbergi születésűt meg akar haragítani, csak azt mondja, Kriszten Farber, ezért legnagyobb haragba jönnek, és sokszor van fiatalok közt nagy verekedés. Van Nürnbergben egy újonnan épült szép templom, amely 1820-ban elégett volt, az egész templom papházakkal elégett belől is, különösen egy 10 éves gyermek porrá égett, de a szivét egész ép épen minden égés nélkül megtalálták, az az egy sziv, egy legnagyobb temetőben el van temetve és igen emlékoszlop köve van letéve, ugyan azon temetőben. Marthin Luther idejében majd egész Nürnbergiek ártértek evang. hitre, akkor egy igen nagy kő magas oszlopot emlékül letették Nürnbergben a régi roppant házak minden utcában minden ház más-más színre bé van festve. Többnyire igen drága falfestmények vannak kívülről sok utzákon utza közepén folyó vizek vannak, de minden folyó viz csak ivóviznek

használhatóik, egészen be van tsinálva, tsatornák vannak, van bizonyos hely, ahol felnyitják a putonba töltenek. A Nürnbergiek Vas Útja 1836-ban már ferig volt, de tsak egy jó stáció, kis de igen vig város vasárnaponkint Uramaal gyakran el mentem, nappal gőzzel este lóval járt, Nürnbergben vannak igen nagy űrző gömbölyű nagy kapui, egész Nürnberg erős fallal körül van kerítve, Nürnberg régi időben Aukszbriához tartozott, még most is sok helyen meglátni két fejű Sast de tsak félig. Kosztom igen jó volt, de a fizetésem kevés, minden hétre kaptam 18 Patzent, ami pénzünk szerint minden Patzen 4 x, Bavárosi 8-ik váltóban, de azért még ottan is tudtam félre tenni, vetem magannak kétmajdnem földig érő inget, kendőket, teizmát, és stb. Az én ingemen és gatyámon mikor mosóné elhozta, beszélni sem tudott nagy nevetéstől, hogy ő olyat soha nem látott, munka igen nehéz volt első hétbe. Olyan volt a kezem tenyere, mintha késsel meg vagdalták volna erős munkától, talpba való szegeket tsináltam, reggel alig birtam nagy kalapátsot kezembe fogni, alig birtam karomat, de azért mindent fel sem vetem, tsak hogy én Nürnbergben lehstem. Kosztom különösen pénteki napon igen kedvemre való volt. Krumpli Knégli káposztával, még vasárnapon este Legén társam oda volt Szegén szülei voltak és igen sok gyerekeik Paul Frentag Szüleinél majd minden vasárnap este Knéglit főzetem, majd mindnyájan jóllaktunk. Ottan készült Mühelybe talpba való szeg, drót stift, halhorog, gombostók stb. Uram sok ideig engem katolikusknak tartott, hiába mondtam neki, hogy én evangélikus vagyok, minnyájan tsak nevetek, hogy jöhetek volna még Magyar Országba evangélikusok. Magyarországot ők híreből nagyon ösmerték, Igen nagy betsbe tartják a magyart. Még Folicainál mindenütt fejüket tsaválták, hol veszi magát egy magyar Lutherán, egyszer véletlenül Uram meggyőződöt vasárnapi napon beszélgetünk, kérdozet több n gyar szavakat, előhozza, hogy milyen a magyar irás, felmentem szobámba, amely harmadik emeleten volt padláson, lehoztam Gyuláról volt Vármegye Passzusom, olvastam előte is, ő irásomba bele nézet egyszer mikor má jöttem leírásomról, hogy h va való vagyok evangélikus, amint azt olvasom nem is tudtam miért kiáltott egy nagyott, no most hiszem, hogy evangélikus, ez órától kezdve tizzerte nagyobb betsbe voltam nála mint azelőtt. Egyébről sem tudunk tsak a magyarországi ev. beszélni. Akár hova ment magával vitt, és mindenütt dísekedett, hogy neki magyarországi evangélikus lőegéne van, majd minden templomba magával elvitt, Nürnbergiek igen nagy evangélikusok, amennyi templom van, vasárnaponkint mind tele van, etszer Ur Vatsorát is vetem ott, az a szokás van Ur Vatsora előtt való nap elkell menni a paphoz és akkor ad a papnak offertoriumot és ő egy nyomtatott cédulát ad, amelyeket Ur Vatsora felvevéskor bizonyos helyre le kell tenni, ottan kaptam paptól egy imádságos könyvetekét mert ő is nagyra vete Magyarországot Lutheránus fiatalot látni. Nürnbergnek vannak igen sok szép régi szokásai, különösen Karátseny előtt két héttel Kriszkindel Vásár van. Legnagyobb vásárjok van esténkint 8-9és 10 óráig mert minden házi-

Azzen minden gyermekinek tselédeinek titokba vesz Kriszkindlit. En magam is vetem magamnak egy kávé színű Merinó Kendőt fól talléron, két kendőt 32 x Bavári pénzen. De tsak vártam én azért öreg Mámitól is valamit, akor menél joban tudja magát Aszona előtt kedveltetni, anál szob ajándékot kap, de jártam is körülöte, reggel behozta Mühelybe, hárman voltunk, mindegyiknek egy fonot kosárkát, akól egy igen szép nagy Kaláts, Kalátsen mindenféle mézes, Kalátsés sütemények, cukros darabok, és egy papirosba egy tallér volt betakarva, no azt a szép ajándékot igen nagyon megköszöntem, feltetem volt magamban, hogy ha szob lett volna meg is csókoltam volna, meg mondtam hogy minden Karátsenkor Öt emlegetni fogom hazúmba, de Új Évkor is szép régi szokások vannak. Ó év estén egész Nürnberg még talán a legkisebb gyermek sem tudna elaludni, ha hűzünkbe nem akar, akor elmenek, összejönnek vendégfogadóba, mert majd minden utsába több kisebb vendéglők vannak, ki hova járatos évenként többnyire akor este oda szoktak menni, mink mindnyájan még az Öreg Mámi is eljött velünk. Estétől kezdve egész regelig, Este minden órákor bójótek 4-5 bakterek, azok igen szépen minden órára más-más éneket énekeltek, különösen a Nürnbergi bakterek igen nagy rendet tartanak, köszönésük tsak enyiből áll, Meine Stern est last eich Sagen die Glocke hat 2 Cena geschlagen! Mikor az órát elüti, minden felé és minden ház előtt végig az utsán elmondja, mink ot mulatunk, etünk, itunk, mikor 12 órát ütött, mindnyájan a vendégfogadóból az utóá a kijötünk, az egész Nürnbergi harangok zúgtak, az utsán el volt készítve nagy világosság fáklák, harangozásidőn át mindnyájan énekelnek, míg kint voltunk, bent addig asztalakat terítettek, minden féle ételek bomenéskor az asztalxon voltak. Mikor kint az éneklésnek vége volt, a vendéglős elővet Ó Kalendáriumot, egy tál pálinkán megégette, avval bé mentünk előbb Seiliges, neuer Jahr-t egyik másiknak kívánsunk, volt eni, ini, aki rosszul magára vigyázott, az olyan könnyen az erős ital megfogta, mert minden vendéglős ingyen adott. Nekem is volt igen nagy bajom eg. velem dolgozó Legénnel, Fentsak Paullal, többet ivot, mint kelet volna, szép mulatagom volt, setétben Ötet egészen a harmadik emeletre felvini, egészen új ruhája volt, ruhájával együtt befektetem az ágyában, egész regelig volt bajom vele, mert le akart ugrani, félttem, hogy részegségből meg teszi ezt a bolondot. Nézte reggel szép fekete új ruháját, mert nem tsak az ágytól össze tollazott, hanem a gyomra is felbomlott volt, Nürnbergbe kevés heti fizetéséből mégis tudtam magamnak kevés Ruhát és még Pénzt össze spórolni, mert nagy ut volt előttem. Feltettem magamban, hogy vándorlásomat nem valami tsékély várossal fejezem bé, hanem naggyal. Levelet kaptam vagy háromszor, nagy volt a tsudálokozás, mikor a levelet fenszóval olvastam, nevetek, tsudálokoztak, február 26-kán Nürnbergből elindultam, uti Ruhámat helybe jó rendbe hoztam, új erős jó vastag talpu tsizmát vetem, a talpja egészen vas szögekkel ki volt verve, el butasztam, sok jó ösmerősömtől, elintultam Svabashba, Tös tsinálókra leghiresebb város,

7000 lakosok közt vannak Varró Tő Mesterek többen 200-nál, ott majd minden házban Varró Tő Mesterek vannak, de egyebet nem készítenek, csak különféle varrótüket. Város körül akár mere lát erdőben valami épületet, kik laknak Tőt csináló Fabrikák, onnan Bóth Fleifeld, Elingen, Weisenburg, Moncheim, Beneschofen, Neuburg, Schrepenhausen, Richa, Friedberg, igen szép nagy hegyen fekszik Augsburg, roppant nagy város, onnan lehet látni, Augsburg március 3-án igen nagy örmei bé értam, bé menetkor még kapun kívül voltam, az orom igen kezdett vérezni, egy fának támasztottam fejemet, nem is tudtam hol vete magát egy asszony, csak mikor töltött nyakamba hideg vize, akkor el is állt. Augsburg bééréskor egy órányira lehettem Augsburghoz, egy hinton visz egy Ura Kotsis, intet, hogy Bakra hátul üljek fel, igen sok dolgomba került míg el tudtam a Bakon magamat helyezni, hátamon pintlimet nem akartam tartani, egy kis komodziót akartam csinálni, addig addig helyezkedtem, egyszer igen szép botom volt fekete apró görtü, bé mén kerékbe, ketté tört, az volt a le nagyobb szerentse, hogy kezemen gyenge szij volt, mákülönb a kezemet is összetörte volna, keservesen néztem botom után, társam után, szerettem volna csak az alsó részét felvenni, de akkor elmaradok. No már mindegy a bot ugyan oda van, és én Bakon bé még Augsburgba. Még az ülés nem igen kedvemre volt, addig addig kerentem komótosabb állást, míg vándorló könyvem küldő sebemből kiesett, no már akkor képzelhetni, millen ugrás tettem Bakról Pintlimmel együtt, már a könyvemet nem lehetett otthagyni, mint a boto, még sem mehetem bé Augsburgba csak gyalog. Ott mulatam egy pár napot, megnéztem minden régiséget, legjelesebb azon templom, amelyben Marthin Luther először prédikált. Az azon módon áll, semmi változást nem tette tek, templom nem nagy, és egy kitért oldalt esik, épen vasárnap napon voltam, mikor Prédikáció volt. Megnéztem nagy szerő Ágyu Gyárat, onnan elindultam Dachau felé Münchenbe Baviáriának fővárosa, itt látam egész vándorlásomban legszebb királyi palotát, nem magas csak két emeletes az egész épület, márván kőből van építve. Itt látam legszebb Színházat, szép munimentumot, a királyi palota előtt, Maximiliár Király igen magas faloszlepon rézből ki van öntve, széken ül, egészen meg van aranyozva és minden szék lábát oroszlán tart. Itt vannak leghiresebb érkészítők, nagy könyvkereskedők, piktorok, igen nehezen vártam hogy bejöhessenek, város kedvéért még egy igen jó barátom, aki inas koromban Koltsár Ursannál mint Legén dolgozott, Legének közt legjobb volt hozzá, ő volt Miskoltzon elő Legén, amint én oda mentem volt. Iglói Hager Andreás, igen sok helyen mikor én odamentem ő elment volt Gratzba Bétsbe, én még Bétsbe halltam hírét, hogy Münchenbe dolgozik, és müncheni lakos akar lenni. Felkerestem, dolgozott Au Fostatdtba no 396 Johan Fardel Tős Mesternól, mint bé léptem nem volt otthon, másnap mint bé mentem, neki megmondták volt, hogy magyar vándorló őtet kereste, mindjárt rám gondolt, igen örömmel rám üsmert, ő egy pár évet otan dolgozik és nem volt alkalma, hogy valakivel

magyarul beszélhetett volna, csak velem. Épen szombati napon volt felöltözött, Urával együtt nálam megvacsoráltunk, Mesterének igen szép tsinos leánkájak volt, amelyet ő jegyesének tartotta. Beszélgetünk több főlékről, este elmentünk több kávéházokba s vendégfogadókba és mindenütt magyarul beszélgetünk, és többnyire oly helyre, ahova Mestere vele együtt járt, etszer az egész vendégek hallgatának csak mink keten beszélünk magyarul, hozám jön egy Úr, aki nem tudta magát megtartani, hogy meg ne kérdezet volna, milyen nyelven beszélünk. Találgaták, de nem tudta nem csak ő de a többiek sem, találni meg, etszer azt mondta, hogy az magyar nyelv, ha birtam volna az egész kávéházi italt meginni, belém töltöték volna, oda jötek az asztalunkhoz és csak kértek, hogy folytassuk, nekünk anél jobban ment, minthogy annyian voltak a hallgatóink. Másnap vasárnapon mindenüvé elvezetett, templomokba, színházakba, királyi parkokba, kertekbe, királyi palota mellett igen szép kert van, és kert melet fal gyanánk körüskörül igen széles gang, ahol elég szép festmények vannak, otan is egy pár napot mulatam, jó darabon elkisért, butsut vetem mindnyájuktól, mint testvéreimtől, elindultam márc. 8-kán Ebersbergbe, Wasserburgba, Waging, Freileising, itten már Bavária Ország szélén v voltam, bé Ausztriába, Rohtba, iten nagyon megvizogáltak mindenemet, testemet, melyemet, egészséges vagyok, nem csak iten, de majd minden városba meg voltam vizsgálva, anyit irtak bé könyvembe, Haus rein, megnézték ruháimat, összevisza hánták, de már it utiköltséget nem volt szükség mutatni, mert hazamentem. De azért egy bavarosi pök Le gént magammal bé segitetem vini, atam neki 5 tallért, mikor átmentünk vissza ata nagy köszönetel, van sok példa, hogy ilyenkor el is szoknek az ilyenek, de nekem igen jó barátom lett, sokszor összejötem olyannal, mintha testvérek letünk volna. Néha a legnagyobb lumpokkal azoktól menél előbb voltam megszabadulni, otan valami rendes vándorlókat látni nem lehet, mert azokat azonnal Országba viszik, visszau tasitják, mindenüt város szélén nagy táblán fel van írva, hogy mely utzába, mely szám alatt kapnak vándorlók utiköltséget, de már olyan helyen, ha valami Frecht Brudert előfognak aki kéreget, rosszul bán nak vele, amint bé léptem Ausztriába, vissza-vissza néstem többször szép Baváriába, nint sehol oly szép rend ország utakban mint Baváriában, Poroszországba, ottan nem láttam semmi országutakat, ahol ut melet néhol két sorjával is gyümölsz fák ne volnának ültetve, mindenüt tsinált utak vannak, meg van egy várostól a másig minden negyed mérföldnyire kőoszlopba ásva és egy mérföldre igen magas és rá van vésve mely várostól mennyi és előtte meddig van, szinte nehezen esett tőle elválni. Ottan vándorlót világért földön háltni nem engednék. Ha pénzre nint ingyen adnak tisztességes ágyat, de mindenüt 6 x váltóért tisztességes ágyat lehetett kapni. Sokszor történt, hogy vándorlót rossz időben még az utról is híjják, mint nálam is történt Beneschhofhoz közel estem, igen rossz idő volt egy malma melet el mentem, etszer csak kiabálnak utánam, Reisinder Reisinder kommen Sie herein!

Bé mentem mondanak mit gondolok ilyen rossz időben és be nem mók, mindjárt leültetek, teizmát, kapómat megszáritották, kikérdeztek, hová való vagyok, vannak-e szüleim, testvéreim, eni, ini atak, ruhámat megszáritották, még az utra is atak egy szép fehér tsipótskát, tisz teltetek szüleimet s testvéreimet, elbeszéltek ők nékem, hogy nekik is van egy fiuk vándorlásban, hogy milyen jól esne, ha valaki az ő fiakkal jól tesz, és olyan fiatalnak monták, mint én vagyok. Megköszöntem, igen magyra vetem, hogy e yismeretlenel, olyan jót te tek, ilyen jó embereket lehet egész világon találni. Bothból eline dultam híres Salzburgba, márc.13-kán értem bé, igen sokat lehetett látni, először híres egész Európában Glockenspielt, egy nagy te rony 48 harang van, különfélék, ottlétemkor délelőtt 11 órakor fél óra hozat muzikáltak, enél szebet talán sehol sem látam, 3 ének egy hangzot, min ha legszeb orgonán játz oták volna, a harangok nem mozdultak, hanem minden harangra kalapáts van alkalmazva, kiseb nagyobb, vékonyab, vastagab hangnak, két féleképen akartam hangját ha lani, közlelől és messlelől, felmentem egy igen nagy hegyen van egy régi vár, ahol a törököktől igen sok régiségek maratak fel, megy az ór a kapuhoz, vissza utalstott, nem ereszenek be máskép, tsak ha a vár komendótól tszedulát hozok, kívántei voltam különféle várba látni e a nagy várból a várkomandóhoz megkértem, amint tsak legjob ban tudtam, barátságosan beszélt velem, kérdezte lakásomat, adott egy tsedulát, avval ujra felmentem, az ór mindjárt bé eresztett, megmond va, hova menjek azon tsedulával, egy káplárnak át adtam, az is kérdes te nevemet s lakásomat s mikor azt mondtam, hogy magyar vagyok, mind járt magyarol beszélt velem, nem is bílott másra, mindent megmutoga tott, nagyon régi böyük vezéreknak ruháit, fegyvereit, székeit, földön levő drága pokrócait, megmutatta Szent Györy tulajdon nyergót, és bé vártam a harangokanak já szását, épen 4 órakor d.u. játzottak oda vezetett ahova legjoban hangzanak, onnan, nagyon elfáradva elmen tem a nagyszerű alagutot megnézni, tulajdon nagy h egy alatt alól yeresztül van, ahol két kotsi és két g,alog ut van, hossza 180 lépés onnan elmentem igen híres temetőt meg nézni, azt beszélnek Salzbur gi temetőről, hogy Európában párja nem volna. Az egész temető igen magas fallal körül van építve, közepébe igen szép nagy templom. Körös körül belül a fal mellett, egy nagy széles Gang három-négy öl szélességű fedél alatt, egymás celet minden familiának külön ol tárja és alól kriptája van, egyoltár szeb a másiknál, egy hely en van egy 15-20 öl darabon üveggel bé tsinálva, bé meni nem lehet, hanem üvegen ker sztül szépen bé lehet látni egészen végig stelázei van és tele koponyákkal, otan is minden familiának külön külön van, né melyikek még bent is üveg alatt, némelyik koponyán rá van írva ne ve, év száma, kisebtek nagyobbak, ettől egy kicsit borzadtam, kinek egy két foga volt stb. Temető közepén tele sirokkal, mikor kapuig érnek, megint hátul fognak az ásáshoz, ki van számítva, 20-30 éven át felássák a halottakat, ahova lép az ember, majd mindenütt tsontok ra lép. Nevezetes Salzburgba igen híres kuta, majd olyan magasak,

mint egy torony s legfelől a víz felfelé spriccel, köröskörül különféle árága kőből faragott figurák, különös egy nagy dóm templom mellett van egy nagy kut, amelyet többre betsülük azaz többre került annál a nagy templomnál. Ilyen kutak különfélék vannak, mikor ott mindent megnéztem, elmentem Neimark, Frankenmark, Fecklaburg, Leibach, Wellitz, s Linzbe. Linz igen szép város ottan hajóra ültem, közönséges hajóra. Egy kicsit könnyebbiteni akartam magamon, azt hittem, hogy könnyebben érek el Bétsbe, de nagyon megsaladtam, alig mentünk két napon, igen szelek támadtak a Duna közepén. 3 napot kellett tölteni, szerettem volna kimenni, de nem lehetett, mert igen nagy hegyek között voltunk és erdők közt. Negyed napra korán reggel az idő tündesedni kezdett, alig mentünk egy darabon ismét nagy hideg szél támadt, így meghűtöttem magamat, hogy nem bírtam járni sem. Vérhas fájást kaptam volt. Csak azon busultam, ha ott megtalállok halni, vízbe bé dobnak otthon valók híremet sem hallják. Ott megint egy idejig rostokoltunk. Volt egy kis dolgom, a hajós mesternek tsináltam ezüst árótból óralántzot, így aztán ő is kedvesett, adott egy kis meleg ételt, mert amit Linzbe vettem, utazélot, egy cipőt s egy kis szalonnát az is elfogyott, utoljára olyan keves volt am előtte, hogy akár mit főzött, mindig vele kellett enni, volt jó söre abból is adott így egy kicsiny erőt kaptam. Amint elindultunk, még Linzben megmondtam a hajós mesternek, hogy ahol az a veszedelmes hely van, Martausen túl kiszállunk. Ő biztatta, hogy majd minket ki küld. Egyszer jönnek magokat hajól Iggének kinálkozni, hogy kell é segítség, fel vett vagy 8 embert, mi semmiről semmit sem tudtunk, egyszer csak a hajós mester bé jön a hajóba hozott magával keresztet s minket mindnyájunkat mindegyiket elhelyezett, kinek lapátot, kötelet, evezőt adott munkába, és láttuk, hogy mindnyájan nagy zavarban vannak, egyszer halltam, messziről nagy zugást, tudtam én már akkor hányadán vagyunk, hát egy nagy kőszikláról a víznek leesése van, és épen egy kis hely van ahol a hajók elmehetnek. Ha csak egy kicsit elhibázzák, széjjel töri az egész hajót. Mikor által mentünk volt imádkozás és keresztényás. Más helyen még veszedelmesebb volt az elsőnél, mert ottan víz forgott, ottan még jobban kellett vigyázni, de ott is szerentsésen átmentünk. Azonnal jöttek tsenakon szent Nepumuk Tsónak végén egy kis ládácskában kéregetők, hogy imádkoztak értünk, hogy szerentsésen átjöhetünk, mindegyik adott kedve szerént. Harmadszor ismét szél kezdett támadni, de akkor mégis oly szerentsés voltam, hogy szélre kötöttek ki én azonnal pintlimet hátamra x vettem és ott hagytam. Majd egy hetet voltam s igen kevésre mentem. Onnan mentem Stein és Crensbe, Kolsternburg és Bétsbe. Ottan már azt hittem, hogy otthon vagyok össze-vissza lálogattam ösmerőseimet, mentem kedves helyemre, Strung Ur munkával kindlt, megköszöntem, foltott szándékom volt Nürnberggel béfejezni. Sok időt ottan nem mulattam. Alig egy pár napot, vettem magamnak különféle szereszámot, holmi fogót, áróthuzó vasakat, onnan mentem Hauburgba, ott igen sok dohán fabrikák vannak s úgy Pozsonyba, szinte egy nevezetes város. Onnan Rábakomáronba és Budára.

Budán és Pesten ott sem igen sokat mulattam, nézni való nem volt sok, onnan mentem Aszódra, Gyöngyösre, Eszlaú és úgy Miskoltzra. Igen különösnek tetszett, mintha az előzőldemre értem volna, meglátogattam kedves Koltsár Uramat, de már akkor beteges volt. Az volt az első kérdése, hol dolgoztam utoljára. Nagyon tudálkozott, mikor el kezdtem számítani, hol jártam. Igen nagy örömmel vette. Kérdeztem fia végett Gusztáv eránt hol van. Ő külön lakik együtt nem lehetek, folkereatem a fiatal Koltsárt, én sem ötöt, sem ő engem nem látott, nagyon kíváncsiak voltunk vándorlásunkba találkozni. Senkiről sem tudhatott kedves anyja betegségéről s haláláról tökéletesebben elbeszélni, mint én. Beléptem hozzá vándorlósan, vándorló ruhámba, köszöntem szokásom szerint, ő is szokása szerint fogadta, kezeát adtunk egymásnak, kérdezi milyen Landmann vagyok, Németh nyelven mondtam Ungárn, és honnan, feleltem: Miskoltzer, talán Launer vagyok, igen, akkor előfogad, össze-vissza tsokolt, azonnal per te szólított, ő ámbár mester volt, leültete s kérdézőkődött K. Anyja betegségéről s meg haláláról s más egyébről. Panaszkodott Atyjára, hogy vele nem lakhat, kéntelen volt külön menni, holott nem volt több gyermeke nálánál. Mert az Atya is látá, hogy fiából nem sok néz ki, legén korba elég lumpok közé számítottott, ő évi vándorlásából, haza nem hozott egyebet egy darab rongyos ruhát, Miskoltzra egy pár napot ott mulattam épen debreceni vásár volt, elmentem kotsin Debrecenbe és onnan Petrits Bátyámmal

1838-ban április 24-kón szerentsése hazaértem. Volt rokonaim előtt mit beszélni. Talán mennyi ideig kele volna vándorlásomról beszélni, soha ki nem fogtam volna, volt kedves Anyámnak öröme, Lina testvéremnek, Zsuzka néném már akkor férjnél volt. Akkor Bétsbe laktam igen különösnek tetszett, egész vissza fele látszódtott, az udvarok igen nagynak tetszettek, a házak kicsinyek voltak. embert az utzán látni sem lehetett, mindentől úgy el voltam szokva, hogy első egy néhány hét alatt aludni sem tudtam. Minduntalan az volt eszembe, hogy én otthon nem maradhatok, nem tudtam mihez fogni. Mesterséghez, vagy kereskedéshez, gondoltam, ha kevés pénzemet elköltöm, mihez fogok aztán, ha mesterségbe adom, lesz-é kelete, mindig csak az volt az eszembe, hogy jobb lesz nékem még visszamenni, még az is volt előttem, hogy szokjak én nép közé, akik oskolás társaim voltak, azok egészen széjel szóródtak, akik otthon voltak, elvadultak, engem Urnak néztek, mert nem voltak sehol. De aztán se ide, se oda nem lehetett máskép, elgondoltam, tsak otthon kell maradnom, mi néz ki azokból a vén Legénekből, utoljára is megöregszenek, és elkorhelykednek.

Először Isten segítségével hozzá láttam kis boltotát nyitni, az első szobából 3 ülesből kettőt ssináltattam s felibe egy kis szobátskát, mikor minden készen volt, összeszedtem pénsetskémet, és Junius 4-én elmentem Pestre. Az egész összeg pénzt 593 vf. holmi apróságot megvásároltam. Rik volt kotsisom, fizettem 15 vf.-t, a két abrakot, és 3 vf.-t költöttem. amint hazajöttem, egy ládára raktam kevés portékámat, egy jó zsidó hátán elvitte volna az egész portékámat.

Julius 15-kén nyitottam botot, első hétben mégis árultam 32 vf. 53 kr.-t és úgy minden hétben feljebb-feljebb, annyira, hogy volt október és novembernek olyan hete, ahol egy hét alatt 100 vf-on is felül árultam. Kaptam magának drótot esténként felgyűrűkötve dolgoztam, drótot huztam, kapcsokat, gobostűket, lántzókat, ami csak elő adódott, mindent, még pápaszemeket is reparáltam. Könyveket részben béborítottam, nappal is ugyantsak dolgoztam, ha valaki a botba jött, felugrottam, annyira, hogy csak megtetszett, de botom igen kicsiny kezdett lenni, mert Schuh sógor egy igen szép stános stélázzit padlival együtt készített, ill vf-on majd csak hogy az egész bot tele nem lett. Schuh sógor botomat is igen szépen kifésztette, stelázzsim szép volt, felállítgattam portékámat, hogy tele legyen, vásárra elmentem Aradra, portékáér Debrecenbe, 200-300 vf. is elment. Második esztendő letelt, kelet nagyobb helyről gondoskodni a keresztfalát. Kivetni s a ház oldalán egy kis szobátskát és konyhátskát építeni. Mikor ez megtörtént, már egész nagy kereskedőt hittem, hogy folytatok, kis szobácska konyhával együtt 56 vf-ba került, kelet gondoskodnom háztetejéről és kerítéséről, mert házteteje olyan rossz volt, hogy néhol kezdett bétsurogni, azt is megcsináltattam, 82 vf került. Így az egész épület jól rendbe volt. Kis kereskedés em napról-napra jobban ment, annyira, hogy mikor esztendő kereskedésem volt, dupla volt az árulásom. Rendbehoztam mindent kereskedésemből és mesterségemből, láttam, hogy lassan elélek már nem volt egyéb hátra csak házasodni. Petrits Bátyám többször emlegette, hogy kit kérek elvenem. Vagy talán van valahol vándorlásomba, no ezzel schol ömeretséget nem akartam tenni. Nem is igen volt időm, mert sok ideig schol sem mulattam, többször emlegette, hogy jó volna Fehérvárról Salkovits Erzsikét elhozni, vagy írni, hogy jöjjön haza, de én soha nem akartam mondani, se igen se nem, Bátyám alkalmassint írt, de én nem tudtam, Etszer jan. 12-én 1839-ben bálba mulatok, hallám, hogy Salkovitsék fehérvárról eljöttek és hogy talán bálba is eljönnek. Etszer csak ugyan bé jön Salkovits Mihály testvérével Erzsikével együtt, ugyantsak városiasan fel volt öltözve, voltak ugyan sok leánok, de ez mégis legjobban megtetszett én vittem először öt tánsba. A Petrits Bátyám nénivel oldalt csak mosologtak, táns után beszélgetni vettem bátorságot többi rokonokkal, így az első ömeretség meg volt. Mindig jobban jobban megösmertük egymást, mert ~~mint~~ mint gyerekek is ösmertük minthogy rokonok is voltunk. Kedves Anyám igen örült a többi rokonim is mind beleegyeztek mindnyájan.

Julius 30-kán 1839-ben lépsem Salkovits Erzsikével házasságba. Gazdálkodásom mindjárt másképen ment, mert botba lassan szoktattam s tanítottam ámbár Linka testvérem is jól tudott, már akkor jó segítségem volt, ha vásárra is mentem volt kit otthon hagyni, sőt még vásárookra is kezdtem járni. Békésen voltam kétszer, Szarvason egyszer, Tsabán egyszer, de láttam, hogy abból nem sok haszon van, abba hagytam, csak a botot iparkodtam jófolytatni. Bótom elég

Beton elég nagy volt, hanem melete való kis szobátska igen kicsi mert még Tós szerszámom is benne volt, terveztünk mindenféleképen hogy két is nagyobbítani, de más módot nem láttam, csak egy meg lehetős nagy szobát az épülethez építeni, ahol is lassan lassan hozzá készültünk. 1841 vályogot készítettem, 12/m per 4 vf. hazahozá dással együtt vettem többféle hozzávalót. 1842 március másodikán született leánkánk Emilia, de K. Feleségem gyenge volt, 4 hétre fel-lábolt, feljárt, el is ment, de utána nagyon gyenge kezdett lenni, reájött köhögés, melytől mindig félt, testvérjei többnyire oly kor-ban szerencsétlen heftikában elhaltak, napról napra rosszabbul lett doktorok javasolták, hogy gyermeket el kell választani, dajkát fo-gadtam 8 hetes korba, de azért K. Feleségem mindig rosszabbul volt Kedves Anyám sokat járt körülötte, ő viselte gondját egész nap mel-lette volt, mert a botnál a szobátska kicsi volt, tehát hátulsó nagy szobába kénytelen volt menni. Szemián doktor járt hozzá, ő maga ta-nácsolta, hogy jó lesz vésztői doktort, Kéri urat elhívni. Juni 12-én elhozattam, de ő is rosszul biztatott, nőm igen figyelmezett, mindenkitől kérdezősködött, kit, mit beszél felőle, feküdni ágyba teljességgel nem akart, míg bírta magát, minden nap felöltözött, kis kertben kiment, mindig jobbnak vélta magát és pedig napról nap-ra hervadott, étvágya mindig volt, orvoságot, akár mit adtak bé vett mindig jöttek új és új javaslatokkal, de mind hasztalan volt, u-toljára amint egészségesebb korba, leánkát kedvelte, úgy elűzte ma-gától, látni sem akarta, utolsó hetekben mindenre hara es volt, előtte való este eljöttek szülei, testvérjei, Petritsék őt látogat-ni, még akkor is magától leült, lábait székre leeresztette, az édes-Atyja könyvette elő, hogy énekelni fog, én épen melete voltam. Kér-dezte tőlem, hogy mit akarnak mellette és még talán énekelni akar-nak, talán azt gondolják, hogy ő olyan beteg, meghalni készül, én in-tettem, hogy könyvet tegye el, mert nagyon nehézöve esik. Mikor le-mentek nagyon el kezdett sírni, hogy neki mégis meg kell halni. Mikor őtet már egészen oly betegnek tartják. Én eleget biztattam, hogy nem lesz semmi baja, hogy úgy szoktak betegknél, pedig rossz szokás, másnap reggel vasárnap volt, Mamival megfésültette magát, maga szépen felült, még akkor tiszát vett magára, tudta, hogy va-sárnap van, hogy jönnek őt látogatni. Azt is nagyon szívére vette, ha valaki eljött őt meglátogatni, nem szerette, de Mami mindjárt nő-kem szólott, amint fécsülte, hogy olyan különösnek vetszik, egészen összerogyott, de ő maga mondta, hogy nagyon elunta az ülést. Mellet-te voltam, enni nem akart semmit, azt mondta, hogy délbe többet fog enni, én kimentem a kis kertbe, Mami kijön, hogy menjek be, hogy rossz szul van, besentem, ott voltak rokonai, beszélte szépen de nagyon gyengén, elaludt, az alvásba egy nehányat sóhajtott, meghalt épen juli 30-kán 1842. d.u. volt kedves Nőmnek temetése, azon nap őt még azon órában, amint esküvésünk volt, amikor házába jött, ugyan ekkor ki is vittük, éppen három évet éltünk kedves nőmmel együtt, de mégis maradt volt utána emlékem K. Leánkán, de annak egés is gyen-ge egészsége volt, én egészen lemondtam volna életomból, igen nagy

szomorúság ért volt engem, nem volt semmihez kedvem, azt hittem vége az én életnek. Kis leánkám is beteges volt, kevés ideig volt örömünk, Mámink igen nagy gondviselője volt, dajkájára is igen vigyáztott, annak is egyéb dolga nem volt, csak körülötte járni, a ndig rosszabbil lett, K. Leánkám is szeptember 7-én meghalt. Így elmentek mind a ketten. 27 hótig élt. Így megint csak magam maradtam. Szerentsés voltam k. Mamimmal meg Linka testvéremmel, azok elvégeztek küldő dolgokat, csak botba nem volt segítségem. Október 18-kán k. Hőmnek ezú lei mindent amit magával hozott volt, elvittek. Által adtam mindent.

Megint csak nőről kellett gondoskodni. Tudni való dologm hogy olyankor minden oldalról ajándíják különösen Szvegy Peerits Jánosné ajánlotta leánunokáját. Igen dítsérte, hogy botba igen alkalmas lesz, azt tanítani nem nagyon kell. Én csak attól félttem, hogy botba kifog rajtam, eszorént tanítokoztam Such nénémmel, sógornal, ezek is nagyon dítsérték, egy kitesit attól tartottam, hogy Szvegy vagyok, majd egyet gondol a leán s kosara küld. No de ezt Such sógorra bízta, először csak alattomosan, hogy ha nem sikerül akkor olhallgatunk. Én alig láttam egy év előtt egyszernél többször. Such sógor megtett mindent, ő igazán megkérte és inkább volt megígérve, mint lemondva. Örömlevelet kaptam sógortól, hogy már meg van kérve, már most én járjak utána, ahol is október 30-án magam elmentem, akkor magam megkértem Fábry Juliannát. Engem igen szívesen fogadtak s megígérték, de csak Karácson után. Én azt egy kitesit az időt szokaltam, de mikor másként nem lehetett, nagy örömmel beleegyeztem. Tsabára átmentem avagy háromszor, de mindenkor igen rossz utba November 27-én ismét átmentem volt, Szvevadás végett, Brocsman tiszteletes ur Fábry tárt háznál volt az Szvevadás, így háromszori kihirdetés után dec. 28-kán 1842. d. u. 4 órakor volt az esküvésünk a Tszabai nagy templomba. Azon este jól mulatunk. Másnap által jűtünk a Mezőberénybe, itt este volt nagy lakodalom a régi iskola épületében. Minden nagy szomorúsággal helyrehozódott, kereskedésünk mandjárt ment, mert igen jó segédet kaptam.

As építéshez sokkal jobb kedvet kaptam. Sokfélekép terveztem, de mandig azon voltam, hogy minél kevesebbe kerüljön, jóis k legyen, oltsó is legyen. Hozzá fogtunk az építéshez, egy 4 öleks szobát, széles ganggal május 6-kán 1843 és október 15-kén egészen elkészült. Összesen kiadtam vályog, téglá, fa, kőműves munkára 60 vf. Összesen került 693. vf. 51 kr. már akkor kedvünkre volt minden. Betemet volt egyik oldalán lakószoba, konyha tselédaszoba, a bót más oldalán új meg lehetős nagy szoba széles ganggal, kereskedésünk napról napra jobban ment. csak hogy avval sok építéssel, épület igazításával igen sok költségünk volt, házassággal, bet segéggel, temetéssel, igen elgyüngültem, költsön meg szőgyeltem kérni, vártam, hogy valaki megkínál. Így is történt. Kovács szomszédom p nzhez jutott. Ökrököt eladta, pénst nem tudta hová tenni, eljött hozám, hogy ha használhatnán, épen debreceni vásár előtt volt, júli 28-kán, 450 vf-t felvettem. Annyit mondott, hogy egyideig nálam maradhat, már akkor nyugodt voltam

Debrecenből meglehetősen portékát kaptam, de azomoru volt követ-
kezése, épen Debrecenbe őszi Szent Mihály napkor eladtam, és sze-
dulgattam vagy 500 vf-t, épen előte való nap eljün Kováts hezám,
hogy neki okvetetlenül azon pénzre szüksége van, akár honnan
kölcsön kérjem, ez reám nézve igen tsapás volt, minthogy az idő
rövid volt, egészen oda letem, nem volt más tenni, mint minden
szégyent félreteni és gazdagab helyre elmenni pénzt költsön kér-
ni, igen sok helyen voltam, sehol semmi, de mindenütt igen sajnál-
ták, hogy nem segíthetnek, még egy helyre volt szándékom, Fogli
kortemároshoz, annál sem volt, de mégis adott tanácsot, kinél ta-
lán kaphatnék, még ő maga is eljött velem Litovszky Györgyhez.
Fogli maga előadta mi jára ban vagyunk, ő igen szívesen vete,
mindjárt annyit mondott, nagy örömet segít ilyen fiatal embernek.
Kérdezte, menni ire volna szükségem, én tsak 300 vf-t kértem, aján-
lott többet, amennyit tsak kell, annyira rá gondoltam tőle felvenni
500 vf, de azt is megmondta, hogy több esztendőig nálam marad-
hat, tsak rendszeren 6 %-t fizessenek. Fogli meg keze-óget vállalt,
de ő azt sem fogadta el, hogy neki semmi keze nem kell, ő engem
jól ismer, azt az örömet, mint nekem volt, nem képzolhetni, pénz-
nek is örültem s a rólam való jó gondolkodást, én pontosan min-
den szeptember utolján 30 vf-t vitem igen nagy köszönettel, de
még otthon is örültek, hogy pénzhez jutottam, Kováts szomszédnak
azonnal által adta, még maradt is, így ismét nagy bajonkeresztül
mentem. őszi Debreceni vásárkor meglehetősen portékát kaptam,
de mindent magammal, ketten is mentünk, de mégis annyira vitem,
Debrecenbe 800-néha 1000 vf-t, minden esztendőben Pestre is men-
tem, egész Pestig fizettem 25, 30 vf-t, Debrecenbe rendszeren 12 vf.
az egész pesti utamtamban nem töltöttem többet 2-néha 3 vf-nál
a debreceni utban 2 vf. Kereskedésünk napról napra jobban ment,
Volt olyan hét 1842-ben, ahol 100-200 vf de még 300 vf-t is árultam
Már kereskedésem és mesterségem kevés volt, földet szerettem
volna árendálni, egyszer templom előtt publikálni, aki földet akar
árendálni, irassa be magát a Háznál, én igen nagy kedvet kaptam.
Otthon elbeszéltem véleményemet de k. Anyám egész oda lett, mit
gondolok még földet árendálni, hogy az én Atyán soha nem árendált,
mégis jól gazdálkodott, hátha nem terem semmit, mit tsindlok
akkor. Én azt mind igaznak tartottam, de azért tsak meg akartam
próbálni. El is mentem bé irattam 4 lánca azaz 8 holdat 1843 sz
szept. 23-kén be is fizettem fél árendát, 29 vf-t Pauló György
volt a felesem. Kondorosi pászán, felit buza alá, felit kukorica
alá, első évben kaptunk 5 és fél köböl buzát és két jó kotsi ku-
koritzát, ez már nagyon megtetszett Anyámnak és Feleségemnek, de
1844-ben már többet kaptunk, 7 köböl buza egy nagy ökör szekérrel
és három jó tet szekérrel kukoritzá. Annál nagyobb kedvet kaptam
föld árendálásban, Föld nem volt elég, de még egy tehénről ál-
modoztam, azt k. Anyámnak még rosszabbnak tartotta, mint a földet,
hátha meg talál dögleni, milyen nagy kár lesz. Már én azt is meg-
próbálok. 1843. március 12-kén uracág majorba ispán tehenét elli-

citálta, az ispántól megtudtam, hogy ez az ő legjobb tehene, meg is vettem 73 vf-ért, hazahozták a tehenet, mámi még az iszlóajtóba is félt menni, de Julka nőm egyenesen hozzá ment és megfejte, mámi félt, hogy fellöki, így volt árendás földünk, tehenünk, boltunk is jól ment, disznókat mindig annyit hizlaltam, hogy szalonna az egész disznó költségét kifizette, 1846. júli 10-én elmentem pitzza, láttam, hogy egy tartásai kondának, Fehér Istvánnak igen szép 5 drb. 3-4 éves disznói vannak, mind elég szép fekete urasági fajtákból valók, nagyon megtetszettek, többen is nézték, piacon nem tudtam megalkudni, hásszámhoz hajtotta, hol is 107 vf. 30 kr.-ért meg is vettem. Jól hizlaltam egész október 25-ig etszer jönnek Tartásáról Fultz István, több helység tselédékekkel disznáimat vizsgálni. Előadták az egész dolgot, hogy lopott a disznó, ki tudtam, hogy a kondással együtt mesterkedtek, annyira, hogy Tartásán elvégezték törvényesen. Kis Péter volt a járásbíró, elhatározták, ujfen kell 122 vf-t lefizetni, törvénekedni nem akartam, letettem az egész összeget, nem csak én voltam, de Berénbe valami 30 40 disznót eladtak vot. 1847-ben igen nagy drágaság volt, annyira hogy juni-julius hónapokban sírva mentek az emberek piastról haza pénzekért, keneret nem kaptam, Berénben buza volt 35-40-45 vf. kukoritza 22-24 vf. szalonna 65-70 vf. bor 9-10 vf, nekünk is volt egy néhány köből buzánk, melyet 35 vf- eladtunk, a kukoritzát 22 vf-ért, helység háznál vékánként osztogattak szegén embereknek, hogy éhen ne haljanak.

1848 évi mártius 15-kén kiűtött Pesten a ferradalom, amely minden ember előtt ösmeretesíki volt adva, hogy minden helységben, városban nemzetőrök állitassanak fel, akik is katonai rendet tanuljanak. Exezirozni, célba löni, mindenkéi gondoskodjon fegyverről, vagy szuronról, Berénbe is helység háznál, ki volt adva, hogy exezirozást tanuljanak, dobosról gondoskodjanak, én is gyakorlatba kénytelen voltam lépni, mert ki volt adva, aki magát valami rendtől elhúza, kemónen meg lesz büntetve. Fogli volt katona mit tanította kint gyepen minden nap exezirozni dobszó melet tanultunk légni, jobbra-balra stb. Etszer parantsolat érkezett, hogy Örsereg alakuljon, akor július 8-kán erős parantsolat érkezett háromszáz embernek Makóra el kell menni és onnan ahová viszik. Engemet nem jegeztek volt fel, de azon napon mikor mení kelet, valaki helység háznál megmondta, hogy ha Launer és többeket nevezett, nem mennek, akkor ők sem menek. Azonnal helység házáától értem küldtek, ott már tele volt az udvar, szobák tele népekkel, s mindnyájan nagy lármával, hogy ha én és többen el nem menünk, szemünket vessik. Én még ha nem is kedvekre volt, mégis a legnagyobb kedvet mutattam, kezét fogtam velők hogy mink együtt leszünk, mendegélünk, ahol is július 9-kén reggel az egész helység tele volt népekkel, kotsikkal, volt nagy láрма sírás, mindnyájan piastra állottunk, kinek fegyvere volt válára tete, de mindenkinek vagy sisak, kapanyél, vasvila, bunkosbot egész öldöső képen voltunk ellátva, volt fő tisztünk, Busztaj jegyző, két dobosunk, voltak kisebb tisztak, közlegének, gyalog men-

tünk ki falu szélire,otan állítottak azok kocsik,elbutsztam onnan hazulról szomszédaintól,rendkívüli nagy volt,mert nem tudtuk,hova merre visznek Makórol minket.K.Ném nagy bánatban igen rosszul lett de nem használt semit,másnap Makóra értünk, mindenkinek volt kvar télya,egy szabónál voltunk,avagy le-en.Szalwálénungot is kaptunk, én káplár voltam,kaptam naponkint 12 kr-t a közlegének 6 kr-t. Otan minden nap kijártunk gyakorlatra,ott voltunk egész békésme,yei ek,sok dobosaink voltak,meg banda volt mindnyájunknak.Makón le-én felesketek minket,ne már akor rendez katonák voltunk.Minden nap új hírek érkeztek,sokan szökdöstek haza,de azokat szépen visszahozták An Petrits bátyámmal mindig együtt voltam,együtt tanátskoztunk,leg- jobb lesz nekünk kiállani,14-kén jött rendelet,hogy mindnyájan Betskerekre megyünk. Ez ránk nézve nagy félelem volt,rátzek kövé tittek minket,de repülve,minden stáztion már kocsisok állottak,bá náti svábok sárkán lovakkal,még földre sem léptünk,csak kocsiról kocsira átléptünk.Étszakára mindenkinek volt kvartélyja,sok faluba keresztül mentünk Herzfóden egy németnél háltunk,jó vatsorát adott, juli 15-kén nagy porba,nagy banda jött elihénk,d.u.Betskerekbe érkezünk.Majd egy órahosszát,utzán állttunk,majd hogy el nem dül tünk a nagy szomjuságtól.Egy jó nagy darabon kimentünk,vásár alatt nagy fasátrakban adtak helyet, de ott rossz ágyunk volt,holmi gyé kényeket összeszedtek,másnap este épen szemhat este volt,jött paran tsolat,hogy egy 25 emberrel aradoei kapuhoz rukkoljon ki és engem mindjárt legelőszőr kirendéltek. 25 ember felfegyverezve volt,vit fejsze fokos puská kapa,amint későn este kiértünk,kaput azennal bé- tétettem,akik jöttek kocsin,vagy hinton,senkit bé nem eresztettem, reggelig kint kelet állani,4 ember mindig strázsált,minden órában felváltottam őket másnap vasárnap volt.sok Aradoei tót emberek jöt- tek Betskerekbe.Két embert béküldtem husért és krumpliért, össze adakoztunk aki akart,főztünk,kulatsunk volt,tudták hol lehet jó bort kapni,otan itunk,még tiszteket ma is megállítottam,este későn fol váltanak,vasárnap d.u. eső esett,mégis egész vasárnapi napon sánco- kat kelet népeknek ázni,még azokra is én ügyeltem fel,este későn hazamentem Légerbe,Petrits bátyám hagyot volt jó Malac paprikást. Alig ágy-pár darabot számba tettem,egyszer lőnek,lármáznak,dobolnak, talpra jönnek bé az ellenségek,még az ételt is ott kelet hagyni. Köpönyeget,fegyvert,embereket rendbehozni,kimentünk,épen ahoz a ka- puhoz,ahol voltunk ásáson.De az egész Békés megyei nemzetőrök új sáncokhöz egész éjjel egymásmelet voltunk minden perobe vártuk,hogy ránk rohannak,egőbre nem is számoltunk,schajtoztunk,mit teinálnak majd velünk,nem kelet volna 3 ezer,ha ránk jött volna,leo jól fegy- verezett huszár összeapritott volna.Békés megyeiek voltunk 3 ezer körül,fegyvertünk volt fokos 794,balta 552,puska 584,pisztoly 559, a többi kapa villa.Másnap reggel hazamentünk a nem láttunk semmit Légerben,azután minden órában vártuk,hogy ki kell rukkolni.Julius 19-kén ki voltam rendelve gróf Hedi szállására strázsálni.Egy nap éjjel át voltam,ott jó dolgom volt,szobát kaptam,jó ebédet,harmad

szer Paradizi kapunál voltam strázseán, Betskereken 3 hétig voltunk etazer hoznak sok kotsin embereket minket felváltani, alig állottak meg, kotsikról leszállottak, azonnal felültünk s még etetni sem adtunk időt, avval ijesztettük őket, hogy ha valami zavar történik, nekik lovastól ott köll maradni, de nem sokat gondoltak, csak hogy felülhettünk, nyargalva mentünk mindenütt, de egészen más uton Pétska felé. Volt öröm 4 hét után hazajövetelkor. De még otthon nagyobb hírek voltak, egyik a val a hírel jött, hogy engem egyen löttek, hogy én soha haza nem jövök, minden nap különféle hírek voltak rólam, de mégis szerentséesen, minden baj nélkül hazaérkeztem, de otthon k. Nömet gyenge állapotban találtam. 4 hét alatt többnyire feküdt betegen, kaptam különféle emlékeket.

Ritkán voltunk tisztek nélkül, mindig voltak magyar tisztek nálunk, leginkább gróf Károlyi regimentből valók, október 9-én Berénbe oly nagy zavar lett népek közt, az egész uraság földet lakók felszabadultak, némelyek ellenesték de csak titokba, mert olyat talán nyárera huztak volna, hogy ha valami tiszt fellépet ellenük volna. Mindent csak hagytak, mindenütt uraság árkokat behányták, marhákat széjjel hajtották, szép virágkertből minden virágot széjjel hánták, gyümölcstfákat pusztítottak, de lett is sok következése, azok mindnyájan akor általánosan feliródtak, 16 ezer pengő forintra betűlték a kárt. 50 gazdag emberek egyideig tömlötzbe ültek, mindent megfizetik, október 18-kán örsereg elment avagy 300 ember Arad felé Glogovátzra. 20-kán 126 regrutát viték Vásárhelyre, onnan tovább nem halatszott egyéb, mint verbubálás, kassz katonák masározása, egyik ment, másik jött. 1849 január 11-kén, helységé házára érkezett, hogy mozgó csapatot kell állítani, hogy az ország megengedi maga helyet embert fogadni. Én is ki voltam ismét írva. Ember után kelet gondoskodnom, fogadtam is egy tsatai lakost, Hrdliska András 4 hónapra attam 120 ví-t azon felül tsizmát ködmön, meg utravalót. Február 9-én Szabáról Berénbe kísérték 300 rázokat meg horvátokat foglyokat. Voltak azok közt mindenfélék, gazdagok, urak, papok, fiatalok, öregek, mindig nagy strapa alatt tartották őket. Egy ideig voltak régi nagy eskola épületében, aztán kesztük halani, kivíték majori birkaszinbe épen minn valami állaptok szalmán heverték. 10-kán 14 ágyuval meg karátsal jöttek meg puskaporos szekerekkel, mánap elmentek Debrecen felé. 1920-21-kén igen sok munitsió kotsikat, puskaport, golyókat vittek Szent Miklósera táborba. 52 kenyérsütő pékek, 14 vaskementze mentek megint táborba Szent Miklósha. Berénből minden két hétben viték 150 kotsin kenyeret, abrakot és más egyebet. Mártius 6-kán ismét kaptunk két hagymagyot, Ziszka és Kevitzky urakat. Április 29-kén egész országban nagy örömnép tartatott, Budavár bevételé és Magyarország függetlensége. Hogy többé királyunk nintsen, mindenütt templomban tartatott nagy örömnép, hogy Magyarország független. Juni 16-kán ismét jötek hozánk két tisztek, lengyecek, Raterna és Oerkl. Juli 10-kén rázokat, foglyokat hazájokba kísérték.

Julius 28-kán reggel minden harangok harangoztak és félreverték a harangokat. Népfelkelésre nekünk is meni kelet én ismét el mentem Szarvasra, ott voltunk város szélén egy nap egy éjjel. Haza eresztettek minket különféle híreket halottunk, hogy már muszkák nyomulnak be erősen Szolnoknak, Aradon mindenfelé sok német katonák, igen sok helyen magyaroktól városokat vissza vetek, augusztus 28-kán nagy muszka katonák mentek bagázzival Tatabányáról Beréningen keresztül. 29-kén parancs érkezett, hogy fegyverét mindenki kötelező beadni, akkor én is beadtam, szeptember 5-kén szomorú hír érkezett, hogy magyar bankjegyek érvénytelenek, mindenki adja be helységhez, ugyanakkor én is beadtam két drb. 100-t 6 drb. 10-st 8 drb 5-st, s 2 drb 2 frst. 10 drb. 30 grst. 10 15 grst. Összesen 315 fr. és 45 kr-t, azonfelül átam 100 forint Petrits bátyámnak, összesen 415 .45 -1 károsodtam. Eleinte volt egy kis remény, venni is lehetett 10 fr-on atak egy pár tsizmát, avagy 100 fr-on egy sovány disznót, persze még bukás előtt igen sokan szerencsések voltak, aki tudott mindjárt oly helyre, ment, ahol még kelendőbb volt. Novemberi vásárkor Pesten magam is látam József téren hogy bankjegyeket egy vaskementzében égettek katonák vigyázata mellett, vége lett az egész Magyarország függetlenségének, szegény magyar vezérek, akik hajójukat káránt megmenteni akartak, agyon üldöztek őket Aradon. Legjelesebb emberek közül 12 urakat felakasztottak, úgy ment mindenfelé némelyek 10-15-20 évi rabságot kaptak, sáncoknál dolgoztak, nagy birtokokat elvesztettek. Szeptember 7-kén 700 német kuraszir katonák Tatabányára jöttek Beréningbe, másnap elmentek, nép nagyon meg volt ijedve, de nem történt senkinek semmi baja. Magyar bankok oly nagy bőségben voltak, hogy mindenért könnyen fizettek. Bót nagyon jól ment, nálam is ugyancsak összejött szép summa, de mikor nem lehetett semmibe fektetni, de mégis találtam magamnak egy helyet. Mártius 7 templom előtt publikálnak, hogy mártius 25-kén Tatabányán Szvitok főle ház 3-szor limitáción eladódni fog. Át is mentem volt, ámbar én megbizottam volt Such sógeremre, meg Fábry tátra, gondoltam jobb lesz magamnak személyesen ott lenni. Limitáció megkezdődik, annyira, hogy nagy kedvem volt, limitáltam, rajtam is maradt 2060 ezért forint, ahol is április 20-kán 1060 forintát kifizettem, június 25-kén ismét 400 fr-t, az egészet kifizettem volna, de nem vállalták, ha azt meg nem veszem, akkor még több rajtam vezett volna és magyar pénzben építettem. Azon a 415 forinton, amely rajtam vezett, utolsó hetekbe jött be a bótba, adósságot fizetni nem volt szabad megmondani, hogy nem kell, vagy bótot bezárni, bótba pórtékát eldugdostuk, hogy népek ne lássák, akár milyen áron tartottuk, megvettük. 1849. november 1-6 napján Beréningből elbúcsúztunk Tatabányára jöttünk, volt nagy költözés, kénytelen voltam két lovat is venni, avval minden vasárnap jöttem és szombaton Beréningbe, igen jól ment dolgom, igen nehezen bírtam rávenni, hogy Tatabányára menjek lakni, nagyon félttem, nem is gondoltam még akkor sem, mikor Tatabányai épületet látogattam, mindent igazgattam, építettem azzal a hittel voltam, hogy majd

árendásokat állítok belé,etszer csak láton,hogy Julka nőm küld
egy nehán kotsin buzát,én szinte megijédtem és ugy minden nap,
küldött mindent,bótót uteljára hagytuk, avval volt még dolog,
portékával stelázssival,ne de az is megtörtént,azon is szerentsé-
sen átmentünk.Lovakat azonnal eladtam,kotsit szereszámot még a
kotsist is.Bótót mindjárt nem nyitottunk csak 1850 január 28-kán
1850 január 1-sőn eladtam mezőberéni kedves volt házamat Kósa
Dánielnek 1320 ezüst forintért.Február 14-kén szállós kertemet ö-
reg Petrits Jánosnak, 92e ezüst forintokért. 920

1320

Összesen: 2240

Eredetiről lemásolta dédunokája:

ifjú Vidovszky István

Békéssánsón.

1939,április havában.